

Sayı: 265
Tarih: 09.08.2018

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİBAŞKANLIĞI'NA

"2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" gerekçesi ile birlikte ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

Meral DANIŞ BEŞTAŞ

HDP Sırt Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği
Esas Komisyon	Adalet
Tarih :	12 Ekim 2018
Esas No:	2/941

TBMM
KANUNLAR ve KARARLAR BSK LIGI

09 Ağustos 2018

Numara:

TBMM
GENEL EVRAK

09 Ağustos 2018

No: 335265

EBYS'YE
AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

Tarihsel bir olgu ve çağımızın en temel ve en keskin eşitsizliklerinden biri olan kadın erkek eşitsizliği, başka bir deyimle erkek egemen zihniyet, yüzyıllar boyunca derinleşerek günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. Bu derin eşitsizlik biçimi feminist kuramcılar tarafından toplumsal cinsiyet olarak formüle edilmiş ve bu kavram özellikle 1970'lerden itibaren feminist literatürün yanında tüm sosyal bilimlerde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kadınla erkeğin sosyal ve kültürel açıdan tanımlanması, toplumların bu iki cinsi birbirinden ayırt etme biçimi, onlara verilen ve öğretilen toplumsal roller ve eşitsizlikleri anlatmak için kullanılan bir analiz kategorisidir. Toplumsal cinsiyet kavramının önemi, onun kadınlar ve erkekler arasındaki güç ilişkilerini anlamaya, eşitsizlikleri sorgulamaya ve gidermeye yarayacak bir kavram olarak düşünülmesinden sonra artmıştır.

Toplumsal cinsiyet; Henslin'nin de belirttiği gibi, biyolojik değil toplumsal bir nitelik ve kimliktir. Biyolojik cinsiyetten farklı olarak erkeklerin ve kadınların toplumsal cinsiyet kimlikleri psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik olarak oluşturulmuştur. Özetle, kadın ve erkek tanımlamaları, rolleri bizlere sosyalleşme süreçleri içerisinde toplumun kurumları tarafından öğretilmekte ve benimsetilmektedir. Toplumun aynı zamanda kurumsal bir yapı olduğunu düşünürsek, kurumlardaki öğretilerin içeriğinin, kimler tarafından ve hangi amaçlarla kurulduğunun ne kadar önemli olduğunu anlayabiliriz. Bir örnek olarak, ilkökul kitaplarına bakacak olursak, kadının evde çocuk bakıp yemek pişirdiği, erkeğin ise işte, maçta yani toplumsal hayatta faal olduğu öğretiliyor. Ayrıca bilinmesi gerekir ki en gelişmiş denilen ülkelerde bile toplumsal cinsiyet eşitsizliği varlığını sürdürmektedir. Bu eşitsizliğin temel nedeni neredeyse tüm dünyayı kapsayan ataerkil sistemdir. Geçmişten günümüze, kadınlara biçilen toplumsal cinsiyet rolleri, kadının öncelikli yerinin “evi, yuvası” olduğu ve en kutsal görevlerinin “annelik” olduğu öğretilmektedir. Zaman geçtikçe, değişen gereksinimler, kapitalist sistemin yayılması ve (ucuz) işgücüne gerek duyulması kadınlarında çalışmaya başlamasına neden olmuştur. Kadınlar öncelikle “kadınsı” denilen işlerde (bakıcılık, terzilik, öğretmenlik vb.) çalışmaya başlamışlardır daha sonraları okuma oranlarının artması ve iş olanaklarının çoğalması ile diğer işlerde de yer almaya başlamışlardır. Günümüzde ataerkil sistem kadının ikincil durumda kalmasını sağlamanın

yollarını sürdürmeye devam etmektedir. Bu yolların en başında kadının hem ‘evinin hanımı, hem de çocuklarının anası’ olması durumu gelmektedir. Kadınlar bu durumda çift iş yapmak durumunda kalmaktadırlar. Hem ev işleri çocukla ilgilenmekte hem de iş hayatını sürdürmek zorundadırlar. Bu çift yük, kadınların siyasi ve toplumsal alana girmeleri önündeki en büyük engeldir. Ataerkil sistemin getirdiği bu ‘doğal’ görülen sosyal yapı kadınları en baştan eşit olmayan bir konuma getirmektedir.

1987 yılında Çankırı’da bir yargıcın, eşinden şiddet gören hamile bir kadının açtığı boşanma davasını, “kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etmeyeceksin” sözüne atıfta bulunarak reddetmesi, ülkenin dört bir yanında kadınların tepkisine neden olmuştu. Ancak aradan geçen on yıllar boyunca mahkemelerin tavrında hiçbir değişiklik olmaksızın bu tür davalarda hakimlerce benzer kararların veriliyor oluşu süregeldi. Üstelik kadın haklarının bilinçli bir biçimde savunulduğu, toplumsal cinsiyet bilincinin gelişimi ve buna bağlı çeşitli kazanımların elde edilmiş olduğu, bir çok yasal düzenlemenin kadınlar lehine yapılmaya çalışıldığı günümüzde mahkemeler, eril zihniyet hegemonyasından kurtulabilmiş değildirler.

Örneğin daha geçtiğimiz yıllarda verilen birkaç mahkeme kararına bakacak olur isek günümüz Türkiye’si’nin acı panoraması önümüzde belirecektir. Bahse konu mahkeme kararlarından bir tanesi; 20 yaşında silah zoru ile kaçırılarak Şanlıurfa’dan İstanbul’a getirilen ve bir inşaat şantiyesinde hortumla dövülerek cinsel istismara uğrayan bir kadının davasına ilişkin. Davada sanık 42 yıl hapis cezasıyla yargılanırken, *mağdurun rızası* olduğu gerekçesiyle beraat etmiştir. Yine 14 yaşındaki kıza tecavüz sanığına *‘saygın tutum’* indirimi uygulanmasına ilişkin bir dava örneği gündemde epeyce yer tutmuştur. Olayda, Diyarbakır’da 14 yaşında bir kız çocuğunun başına taşla vurularak bayıltılmış ve tecavüz edilmiş olup küçük kız çocuğu hamile bırakılmıştır. Ancak davanın sanığı mahkemenin *“saygın tutum”* indirimi uygulaması sonucunda sadece 11 yıl 8 ay hapis cezası almıştır. Yakın geçmişte yine bir kadın, bıçaklanarak hayatını kaybederken cinayetin görüldüğü mahkemenin vermiş olduğu eril zihniyetin ürünü bir karar ile iki kez ölmüştür. Olay, Ankara’nın Yenimahalle’deki İbrahim Karakoç Parkı’nda 13 Eylül’de meydana gelmiş olup eşini trafik kazasında kaybeden ve üç buçuk yaşında bir kızı olan TRT Sanatçısı Hatice Kaçmaz’ın (33), Orhan M.’nin kendisine evlenme teklif etmesi ve bu teklifinde ısrar etmesi ile başlamıştır. Hatice Kaçmaz’ın bu evlilik teklifini kabul etmemesi üzerine sanık Hatice Kaçmaz’ı kaçırmaya çalışmış, kadının direngen davranması üzerine ise sürükleyerek parka götürmüştü ve orada Hatice Kaçmaz’ı 16 yerinden bıçaklamıştır. Hatice Kaçmaz

kaldırıldığı hastanede ölürken sanık ise mahkemenin 16 Ekim günü vermiş olduğu **“Sanık, maktülenin evlenme isteğini bir türlü kabul etmemesi, ayrılma düşüncesini kendisine hissettirip açıklaması sonucu içindeki tutku derecesindeki aşırı sevgiden kaynaklı duygusallığın etkisi ve ruh hali üzerinde yarattığı hiddetle yanına bıçak alarak maktule ile her zaman buluştukları parka gitmiş ve o hiddetin sonucu olarak maktuleye bıçak darbelerini vurmuştur”** **“Duygusal çöküntü ve hiddetin maktuledeki bıçak darbeleri sayısı ile ortaya çıktığı, hiddetin sanığın soğukkanlı düşünme ve hareket etmesini engellediği, dolayısıyla tasarlamadan söz etmenin mümkün olmadığı anlaşılmıştır”** ifadelerinin yer aldığı kararı ile indirimli ceza almıştır. Yine bir başka acı örnek de Ankara’da bir plazanın 20.katından düşerek yaşamını yitiren Ş.Ç. adlı genç bir öğrencinin failleri hakkında tüm deliller failler aleyhine olduğu halde hiçbir işlem tesis etmeyen, failleri serbest bırakan mahkeme sosyal medyada başlatılan kampanyaların ardından faillerin tutuklanmasına hükmetmiştir. Yani kamuoyu baskısı olmasa idi faillerin, mahkemenin oluru ile hiçbir şey olmamış gibi yaşamlarına devam etmeleri kuvvetle muhtemeldi.

Tüm bu örneklerde de yer aldığı üzere, mahkemelerin kadına yönelik şiddete ilişkin davalarda artık kendi literatürlerini oluşturduklarına da şahit olmaktadır. **“Kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etmeyeceksin”** düsturu ile hareket eden eril yargı erki, **“saygın tutum”**, **“rıza var”**, **“sevgi indirimi”** gibi kendi zihin dünyalarının yansımalarını verdikleri kararlar ile hayata geçirmekte beis görmemekte ve bu kararların acı neticelerini sadece davaların mağduru olan değil, topyekün bütün kadınlar çekmektedirler. Üstelik bu örnekler, kadın-erkek eşitsizliğinin ayan beyan gün yüzüne çıktığının göstergesi olmasının ötesinde kadına yönelik şiddetin mahkeme kararları ile olumlanmasının da açık bir ifadesidir. Kadınların öldürülmediği tek bir günün bile yaşanmadığı günümüzde, kadın cinayetleri hızla artarak bir kadın katliamına, bir cins kırımına dönüşmüştür. Resmi rakamlara göre, son on yılda kadına yönelik şiddet yüzde bin 400 artmış durumdadır. Günde ortalama beş kadın erkekler tarafından katledilmekte, bir o kadarı da ağır yaralanmalara, taciz ve tecavüze maruz kalmaktadır. Her yıl onlarca kadın devlet koruması altında olmasına rağmen katledilmektedir. Tüm bunlar bu ülkede, en temel hak olan kadınların yaşam hakkının bile korunmadığının göstergesidir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddet aile içi şiddet olmaktan çıkmış ve kurumsal bir yapıya bürünmüştür. Kadına yönelik şiddetin kurumlaşmasına öncülük eden ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini üreten kurumların başında yargıkurumu gelmektedir.

Yargıkurumu erkeklerin lehine verdiği kararlarla, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmenin yanında toplumsal adaleti ciddi anlamda zedelemekte ve meşruiyetini sorgulanır hale getirmektedir. Bu nedenle yasa uygulayıcılarıbaşıta olmak üzere, hukuk alanında hizmet yürüten kurumlarda toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmek ve bu yönlübir bakışaçısıoluşturmak amacıyla meslek yasalarında Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin hizmet içi ve meslek eğitiminin bir parçasıolarak verilmesine dair işbu kanun teklifi hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde-1: 2802 SayılıHakimler ve Savcılar Kanunu’nun 10 uncu Maddesine bir fıkra eklenerek, hakimler savcıların, meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelikşiddet konusunda bilinçlenmelerini sağlamak mesleklerini icrada toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin ilkelere sadık olmalarıamaçlanmıştır.

Madde-2: Kanunun yürürlük tarihini belirtmektedir.

Madde-3: Kanunun uygulanmasına dair hükümdür.

2802 SAYILI HAKİMLER VE SAVCILAR KANUNU'NDA

DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 10 uncu Maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı temel alan ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularını içeren eğitim çalışmaları verilir.”

MADDE 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3-Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.